
RUSYA CAZİBESİNİ YİTİRDİ! ORTA ASYA DEVLETLERİNİN YENİ GÖZDESİ ÇİN

02.06.2016

Timeturk, 1 Haziran 2016

Orta Asya devletleri jeopolitik açıdan Rusya ve Çin gibi iki büyük ülke ile çevrilmiş durumda. Son zamanlarda yaşanan gelişmeler Orta Asya devletlerinin Rusyadan uzaklaşarak Çine yakınlaştığını gösteriyor.

Sovyetler Birliği'nden önce Kazak, Kırgız ve Özbek liderler ülkelerini zenginleştirmek için birbirleriyle ittifaklar kurarken bu durum Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından değişti; yeni kurulan devletlerinin büyük güçler tarafından yutulmasını engellemek üzere güvenlik işbirliğine dayalı ittifaklar kurulur oldu.

Orta Asya devletleri güvenliklerini teminat altına almak ve Çin ve Rusya'nın üzerlerindeki etkisini kontrol altında tutabilmek için Şangay İşbirliği Örgütü gibi bölgesel işbirliği projelerinde yer aldılar.

ORTA ASYA PAZARI ÇİN'İN EGEMENLİĞİNDE

İlişkileri dengede tutmak için yirmi beş yıldır verilen mücadele başarısız oldu: Çin bugün Orta Asya pazarının büyük bir kısmını kontrolü altına almış durumda.

2015 yılında Çin, 3 milyar dolarlık ticaret hacmi ile Özbekistan'ın en büyük ticari ortağı olurken, Kazakistan ile toplamda 23.6 milyar dolarlık 33 anlaşma imzaladı.

Türkmenistan'ın enerji sektörüne yoğunlaşan Çin, 2009 yılından bu yana bu ülkeden yıllık 30 milyar metreküp doğal gaz alıp karşılığında askeri yardımda bulunuyor.

Çin geçtiğimiz ay Kırgızistan ile yaptığı anlaşma ile ülkede iki hidro-elektrik santralinin inşasını ve ortaklığını aldı.

RUSYA CAZİBESİNİ KAYBETTİ YENİ GÖZDE ÇİN

Rusya'nın Orta Asya'da cazibesini kaybetmiş olması şaşılacak bir durum değil. Ciddi bir ekonomik sıkıntı içinde olduğu biliniyor.

Rusya içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıdan dolayı bölge ülkelerine yatırım yapamıyor. Bu yüzden Orta Asya ülkelerinin çoğu Rusya'dan elini çekti.

Kırgızistan Çin'le imzaladığı hidro-elektrik santrali anlaşmasını önceden Rusya ile imzalamıştı. Ancak Moskova'nın yükümlülüklerini yerine getirememesinden dolayı projede yaşanan ciddi

aksamalar, Kırgızistan'ın anlaşmayı feshetmesi ile sonuçlandı.

Moskova'nın bölgeyi özel zulası olarak görmesi ve egemenlik kurmaya yönelik davranışları Orta Asya ülkeleri tarafından tehlikeli bulunmaya başladı.

Rusya'nın pazar fiyatlarının çok altında doğalgaz ve petrol alarak yüksek fiyatla başka ülkelere satması Kazakistan ve Türkmenistan'ı daha iyi ticaret şartları sunan Çin'e yakınlaştırdı.

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda Orta Asya devletlerinin Çin'i, ekonomiyi dengeleyici bir seçenek olarak görmelerinin sebebi daha iyi anlaşılıyor.

AVRASYA AYISI EJDERHAYA DÖNÜŞTÜ

Çin, Orta Asya'da bugünkü konumunu elde etmek için çok çalıştı. 2000 yılında bölgeye 1 milyar dolarlık yatırım yapmakla başlayan Çin, IMF verilerine göre 50 milyar dolar hacminde ticaret ve yatırım gerçekleştirdi.

2013'te yürürlüğe koyduğu İpek Yolu Kuşağı girişimi kapsamında bölge genelinde otoyollar, boru hatları ve demir yolları inşa eden Çin, tüm bölgeyi kendi ticari alanı haline getirmeyi amaçlıyordu ki bu amacına ulaşmış görünüyor.

Ancak bu stratejinin karşı karşıya olduğu bir tehlike var. Rusya, Orta Asya'yı kendi aşıl tendonu olarak görüyor ve bölge ile ekonomik, siyasi ve askeri bağlarını sıkı tutmaya çalışıyor. Çin'in İpek Yolu projesi ve Rusya'nın arka bahçesinde' yaptığı yeni yatırımlar hiç şüphesiz Moskova'da tehlike çanlarının çalmasına sebep oldu.

Çin'in İpek Yolu girişimine karşı Vladimir Putin, Avrasya Ekonomik Birliği'nin kurulduğunu açıkladı. Ancak Putin'in bu girişimi Rusya'da ortaya çıkan ekonomik kriz yüzünden İpek Yolu projesinin içine eklemlendi.

Ancak Rusya, Orta Asya'da hâlâ egemen bir güç olduğunu kanıtlamakta kararlıydı. Geçtiğimiz aylarda Tacikistan gibi bölge ülkeleriyle ortak ve geniş çaplı bir askeri tatbikat gerçekleştirdi: Çin'e hâlâ oyunda olduğunu göstermek istiyordu.

Putin ayrıca Avrasya Ekonomik Birliği marifetiyle ithalat yaptırımları yürürlüğe koyarak Çin'in Orta Asya pazarlarına daha fazla dâhil olmasını engellemeye çalıştı.

ÇİN KARŞITI EĞİMLER

Çin'in bu denli geniş kapsamlı yatırımlar gerçekleştirmesi ve liderlerin Çin ile bu kadar yakın ilişki olması Orta Asya halklarında güvensizlik ve muhalefete sebep oldu.

Kazakistan'da geçtiğimiz ay kullanılmayan tarım arazilerinin özelleştirilmesine yönelik kanunun yürürlüğe konacak olması büyük protestolara sebep oldu. Zira Kazak halkı bu arazilerin Çin'li firmalara satılacağını düşünüyordu.

Çin karşıtı protestolar Kazakistan ile sınırlı değildi. Kırgızistan başbakanı geçtiğimi sene Çin'li bir şirketle yaptığı anlaşmadan dolayı ortaya çıkan skandaldan dolayı istifa etmek zorunda kaldı.

ÇİN'DEN YARARLANACAĞIZ

Orta Asya ülkelerindeki Çin karşıtlığı giderek artsa da ülke yöneticileri Çin ile gerçekleştirdikleri

ekonomik işbirliğinden oldukça memnun görünüyor.

Kazakistan Dışişleri Bakanı Erlan İdrissov un açıklaması konuyu iyi bir biçimde özetliyor:

Felsefemiz basit: Çin'in büyümesinden faydalanmak istiyoruz ve bunun bize karşı bir tehlike oluşturduğunu düşünmüyoruz.

Kaynak/Source: